

Jan Siekierski

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

EKONOMICZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI WIEJSKIEJ W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

ECONOMIC CONDITIONINGS OF RURAL TOURISM DEVELOPMENT IN THE MALOPOLSKA PROVINCE

Słowa kluczowe: turystyka wiejska, agro i ekoturystyka, aktywizacja gospodarcza, uwarunkowania ekonomiczne, rynek usług turystycznych

Key words: rural tourism agri- and ecotourism, economic activation, economic condition, tourist services market

Synopsis. Przedstawiono znaczenie turystyki w aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich Małopolski, projekty jej rozwoju w świetle dokumentów programowych, uwarunkowania ekonomiczne rozwoju agro- i ekoturystyki oraz sytuację na rynku tych usług w regionie.

Wstęp

Polityka turystyczna Unii Europejskiej realizowana jest przez XXIII Dyрекcyję Generalną Komisji Europejskiej. W Deklaracji Rady Europejskiej 10 kwietnia 1982 r. turystykę uznano za ważną dziedzinę w polityce wspólnotowej, a finansowe źródła jej wspierania to fundusze strukturalne m.in. związane z rozwojem obszarów i turystyki wiejskiej.

Zgodnie z tendencjami światowymi rozwoju turystyki, w krajach Unii Europejskiej, a więc i w Polsce w regionach rolniczych turystyka wiejska postrzegana jest jako istotny czynnik aktywizacji gospodarczej wsi i rolnictwa. Programy i środki unijne skierowane na rozwój regionalny i lokalny odgrywają dużą rolę w rozwoju turystyki na obszarach wiejskich w tym w gospodarstwach rolnych, gdzie rolnicy udostępniają turystom nie tylko kwatery, ale także oferują wyżywienie oraz różne usługi. Z kolei na terenach szczególnie cennych przyrodniczo, prawnie chronionych z punktu widzenia ekologii i zrównoważonego rozwoju turystyki, duże zainteresowania (wraz z powstawaniem gospodarstw ekologicznych) budzi ekoturystyka. Unia Europejska w coraz większym stopniu uznaje turystykę nie tylko jako ważny sektor gospodarki, ale także jako czynnik proekologicznej restrukturyzacji regionów.

Celem niniejszego opracowania było przedstawienie niektórych ważniejszych kwestii ekonomicznych uwarunkowań rozwoju turystyki wiejskiej w Małopolsce.

Znaczenie turystyki w aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich woj. małopolskiego

Małopolska jest regionem Polski, w którym występują szczególnie korzystne warunki dla uprawiania turystyki, gdyż cechuje się największym w kraju zróżnicowaniem środowiska przyrodniczego, oraz posiada bogate dziedzictwo kulturowe. Ponad połowa obszaru regionu objęta jest ochroną prawną (drugie miejsce po woj. świętokrzyskim). Są to liczne parki narodowe (16) i krajobrazowe (11), obszary chronionego krajobrazu (10) i użytki ekologiczne (72), rezerwaty (83) i pomniki przyrody (1175).

Region Małopolski zajmuje powierzchnię 15 190 km² (12 miejsce w kraju) zamieszkała przez 3,27 mln ludności (4 miejsce w kraju) z gęstością 216 osób na 1 km² wobec średniej dla kraju 122 osób na koniec 2007 r. Nawiązując do historycznych tradycji Małopolski wraz z przyjętym podziałem administracyjno-terytorialnym z dniem 1 I 1999 r. region posiada 22 powiaty, w tym 3 grodzkie (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), 182 gminy (w tym 127 wiejskie i 39 miejsko-wiejskie) i 57 miast, oraz 1957 miejscowości wiejskich [Rocznik 2008a].

Małopolska dysponuje znaczącym w skali kraju potencjałem społeczno-gospodarczym. Wytworza się 7,4% PKB, co daje 4. miejsce w kraju. Są tutaj rozwinięte nowoczesne gałęzie przemysłu oraz szkolnictwo i nauka.

Ludność wiejska stanowi 1,65 mln mieszkańców (123 osób/km²), tj. 50,04% na 31 XII 2007 r. Ludność w wieku produkcyjnym w odsetkach ogółu na wsi małopolskiej wynosi 61%, zaś liczba ludności nieprodukcyjnej na 100 osób w wieku produkcyjnym – 63, w tym 74 kobiety a mężczyźni 53 osoby. Bezrobotni zarejestrowani mieszkańcy wsi stanowili 61,6 tys. osób, tj. 55% ogółem w regionie w 2007 r. Najwięcej w grupie wiekowej 25-34 lat (16,9 tys.) oraz 24 lata i mniej (16,8 tys. osób) z przewagą kobiet. Ludność wiejska jest gorzej wykształcona niż miejska, chociaż cechuje się młodszą strukturą wiekową.

Rolnictwo Małopolski – 8059 tys. UR (53% obszaru). Liczba osób pracujących w rolnictwie – 181 771, czyli 25,4 osoby na 100 ha UR (12,9 w kraju), a pracujący w gospodarstwach indywidualnych – 637,4 tys. osób prawie w całości jako rodzinna siła robocza [Rocznik 2008b].

Woj. małopolskie charakteryzuje silne rozdrobnienie gospodarstw rolnych w 99,5% przypadające na gospodarstwa indywidualne w ilości 321 304, najczęściej w grupach arealowych do 1 ha i 1-2 ha i średnim areale gospodarstwa – 2,7 ha.

W warunkach ekonomicznych tak niekorzystnej struktury agrarnej rolnictwa, duże szanse rozwojowe tkwią w agro- i ekoturystyce wraz z powstawaniem gospodarstw ekologicznych. Spośród wyodrębnionych przez Wydział Środowiska i Rolnictwa UW w Krakowie 4 stref rolnictwa – dwie odnoszą się do (a) umiarkowanego rozwoju rolnictwa ekologicznego i ochrony krajobrazu w południowej części regionu (powiaty: suski, nowotarski, tatrzański, częściowo nowosądecki i gorlicki), gdzie z rolnictwa utrzymuje się 18,6% osób i poza rolnictwem pracuje 41,5% ludności w wieku produkcyjnym, a bezrobotnych na wsi jest ok. 67 tys. osób, (b) z rozwiniętym rolnictwem ekologicznym, silnym wpływem produkcji ogrodniczej, zwłaszcza sadowniczej w pasie Pogorza w południowej części regionu w powiatach – limanowskim, myślenickim, częściowo – nowosądeckim i gorlickim, gdzie z rolnictwa utrzymuje się 9,5%, a bezrobotni stanowią ok. 112 tys. osób.

W poszukiwaniu alternatywnych względem rolnictwa źródeł dochodów ludności wiejskiej i aktywizacji gospodarczej wsi w sprzyjających temu uwarunkowaniach woj. małopolskiego, najczęściej wymienia się możliwości rozwoju różnych form usług, w tym: usług turystycznych, rzemieślniczych (bytowych), handlowych, gastronomicznych i innych.

Turystyka wiejska wymaga znaczącego wzrostu przedsiębiorczości w wykorzystaniu potencjalnych czynników przyrodniczych i ekonomicznych w pełnym zagospodarowaniu turystycznym w większości atrakcyjnych terenów regionu, szczególnie wiejskich obszarów górskich i podgórskich. W Małopolsce ok. 22% obszarów położona jest powyżej 500 m n.p.m. Pod względem górskiego charakteru środowiska przyrodniczego region zajmuje pierwsze miejsce w kraju.

Promocja i wszelkie działania organizacyjne powinny zmierzać do stymulowania ruchu turystycznego na obszarach wiejskich. Inicjatywy indywidualne wymagają różnych form wspierania przez samorządowe władze regionalne i lokalne Małopolski, oraz organizacje oddolnie tworzone, jak: izby rolniczo-turystyczne, związki gmin i stowarzyszenia np. na rzecz trwałego rozwoju obszarów chronionych i krajobrazu – Stowarzyszenie Turystyki i Agroturystyki Ziemi Górskich w Nowym Sączu, organizacje ekologiczne, ośrodki doradcze, itp.

W zakresie rozwoju agroturystyki ważną sprawą pozostaje podejmowanie przez rolników działań w zapewnieniu odpowiednich warunków mieszkaniowo-sanitarnych w gospodarstwach, również w jego otoczeniu, a także poszerzanie oferty turystycznej o wyżywienie, rekreację i rozrywkę.

Rozwój agro-, eko-, a także innych form turystyki wiejskiej w zgodzie z upowszechnianą w UE koncepcją wielofunkcyjnego rozwoju wsi i rolnictwa, stanowi zarazem podstawowe źródło rozwoju regionalnego i lokalnego na terenach rolniczych [Siekierski 2003].

Uzyskiwanie przez ludność wiejską, w tym przez rolników dochodów pozarolniczych pozwala na poprawę ich sytuacji materialnej, poziomu życia i możliwości akumulacji środków na rozwój funkcji produkcyjnej gospodarstw rolnych. Równocześnie należy z tym łączyć tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczenie zjawiska bezrobocia na wsi. Predyspozycje do rozwoju agroturystyki ma większość terenów wiejskich Małopolski o wysokich walorach i atrakcyjności turystycznej, szczególnie w części południowej, a więc górskiej, podgórskiej, również dla rozwoju ekoturystyki na terenach o cennych walorach ekologiczno-przyrodniczych i kulturowych [Jędrzejczyk 2002].

Strategia rozwoju regionalnego i lokalnego w Małopolsce przyjęta na lata 2007-2013 uwzględnia miejsce i znaczenie turystyki, szerzej gospodarki turystycznej – jako istotny atut dla tego rozwoju.

Rozwój turystyki i obszarów wiejskich w Małopolsce w świetle działań projektowo-programowych

Do najważniejszych aktualnych dokumentów programowych i planistycznych związanych z rozwojem obszarów i turystyki wiejskiej należą:

- Strategia Rozwoju Woj. Małopolskiego na lata 2007-2013,
- Małopolski Regionalny Program Organizacyjny na lata 2007-2013 (MRPO),
- Kierunki Rozwoju Turystyki dla Woj. Małopolskiego na lata 2007-2013 projekt opracowany przez Małopolską Organizację Turystyczną,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Małopolskiego.

Cel generalny Strategii [2007] zakłada, że Małopolska może stać się regionem szans wszechstronnego rozwoju ludzi i nowoczesnej gospodarki. Wysoka jakość środowiska przyrodniczo-kulturowego oraz przestrzeni regionalnej – pozwala przyjąć za uzasadniony rozwój przemysłów czasu wolnego w tym zwiększanie potencjału instytucjonalnego dla rozwoju turystyki. Chodzi tu przede wszystkim o poprawę stanu infrastruktury turystycznej dla wzrostu ruchu turystycznego i zatrudnienia w obsłudze turystów. Z kolei Program Operacyjny jest narzędziem realizacji wyżej wymienionej Strategii, a więc całościowej wizji rozwojowej Małopolski.

Spośród 8 osi priorytetowych – trzecia zatytułowana: Turystyka i przemysł kulturowy, wskazuje na realizację zadań w turystyce, jako ważnego sektora gospodarki regionalnej, szansy o dużym nie w pełni dotychczas wykorzystanym potencjale. Działania w tym zakresie ukierunkowane zostają przede wszystkim na:

- rozwój infrastruktury turystycznej,
- rozwój produktu dziedzictwa kulturowego,
- instytucje kultury i inwestycje związane z turystyką.

Uważa się, że rozwój turystyki w Małopolsce jako sektora regionalnej szansy, niesie największy potencjał pozytywnych zmian w tym regionie kraju. Inwestycje mają być realizowane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a więc również z przestrzeganiem zasad równości szans dla obszarów wiejskich w dostępie do planowanych środków finansowych [MRPO 2007].

W kolejnym dokumencie Kierunki Rozwoju Turystyki – zawarto misję, wizję i cel nadrzędny rozwoju turystyki w regionie, aktualne cele strategiczne, priorytetowe kierunki i zadania do realizacji. Dokument ten jest kompatybilny z projektem Strategii Rozwoju Turystyki w Polsce na lata 2007-2013 [Kierunki 2007].

W ocenie potencjału turystycznego regionu wskazano na duże walory i atrakcje turystyczne, różne rodzaje turystyki w ofercie dla przybyszów i formy promocji. W prognozie na podstawie analizy SWOT uwzględniono aspekty ekonomiczne, infrastrukturalne i inne zagospodarowania turystyczne Małopolski. Z analizy SWOT wynika, że do mocnych stron w tym zakresie należą:

- duży potencjał turystyczny i uzdrowiskowy,
- duży ruch turystyczny ze znacznym udziałem turystów zagranicznych,
- bogate zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,
- duże i różnorodne obszary prawnie chronione.

Do słabych stron należą:

- niedostosowanie do wymagań standardów bazy turystycznej, uzdrowiskowej,
- presja ruchu turystycznego na najcenniejsze obszary chronione.

Szanse rozwojowe turystyki wynikają z:

- wzrostu znaczenia przemysłów czasu wolnego,
- zainteresowania inwestorów rozwojem turystyki,
- napływu zwiększonych środków na obszary wiejskie,
- rozwoju transportu, zwłaszcza lotniczego.

Zagrożenia wynikają z:

- dalszej degradacji tradycyjnego krajobrazu kulturowo-przyrodniczego,
- postępującego rozproszenia osadnictwa na obszarach wiejskich.

Oferta turystyczna terenów wiejskich Małopolski warunkuje powstawanie czynnych miejsc pracy. Pod względem miejsc noclegowych oferowanych w kwaterach agroturystycznych woj. małopolskie znajduje się na pierwszym miejscu w kraju. Szczególnie predysponowane do tej turystyki są rejony: Podtatrza, Podhala, Beskidu Makowskiego, Sądeckiego, Niskiego, Pogórze Wielickie i Ciężkowickie, Gorce, Pasma Babiogórskie oraz tereny Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Co-

raz większego znaczenia nabiera ekoturystyka, jako forma „powrotu do natury”, a więc czystego i zdrowego środowiska [Zaręba 2008].

Plan Zagospodarowania Turystycznego Woj. Małopolskiego – zakłada stworzenie optymalnych warunków potrzebnych do realizacji wcześniej omówionej Strategii. Prace rozpoczęto w 2001 roku na podstawie założeń koncepcji polityki przestrzennej zagospodarowania kraju. Plan uwzględnia wymogi ładu przestrzennego, zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju regionu. W temacie: 3.3.5. Turystyka, rekreacja i agroturystyka – plan wskazuje na największą liczbę gospodarstw agroturystycznych z perspektywą dalszego rozwoju w gminach: Piwniczna, Dobra, Rabka, Uście Gorlickie, Gromnik, Gródek nad Dunajcem, Niedźwiedz, Ryglice, Tuchów, Kamienica, Lipnica Wielka, Zakliczyn, Łapsze Niżne, Ochotnica Dolna, Czorsztyn oraz Krościenko nad Dunajcem [www.wrotamalopolski.pl].

Uwarunkowania ekonomiczne rozwoju turystyki wiejskiej. Rynek usług turystyki wiejskiej w Małopolsce

Uwarunkowania zewnętrzne wynikają z tendencji światowych stałego wzrostu zapotrzebowania na usługi turystyki wiejskiej i dążenia do zdrowego stylu życia w ramach turystyki czynnej. W coraz większym stopniu notuje się przyjazdy w tym celu turystów zagranicznych. Turystyka wiejska odgrywa również coraz większą rolę w polityce regionalnej, lokalnej w aktywizacji wsi i rolnictwa. Nie bez znaczenia pozostaje wzrost dochodów z działalności pozarolniczej i powstawanie czynnych miejsc pracy, oraz wzrost indywidualnej przedsiębiorczości, a także różnych przedsięwzięć oddolnych [Sawicki 2007].

Rozwój turystyki od strony uwarunkowań wewnętrznych wynika z aktywnego wykorzystywania zasobów własnych i walorów środowiskowych, kapitału społecznego i intelektualnego w gospodarce turystycznej obszarów wiejskich. Istotną rolę przypada tutaj władzom samorządowym i inicjatywom ludności zamieszkującej obszary wiejskie. Ważną kwestią pozostaje przyciąganie środków krajowych i zagranicznych na inwestycje w gospodarkę turystyczną na obszarach wiejskich.

Rynek usług turystyki wiejskiej skupia się na produkcie dostosowanym w ramach ofert agro- i ekoturystycznych [Tokarz 2008]. Rynek ten wykształca popyt, podaż na usługi turystyczne przez nabywców i oferentów tych usług na wsi [Mika 2008]. Badania popytu na produkt turystyczny zlokalizowany na wsi małopolskiej wskazują na stały wzrost zainteresowania tą formą turystyki. Z kolei w zakresie podaży tych usług systematycznie zwiększa się liczba podmiotów świadczących tą usługę turystyczną, głównie w sektorze prywatnym, najczęściej przez rolników właścicieli gospodarstw rolnych.

Na podstawie informacji Instytutu Turystyki wynika, że w 2005 r. udostępniły swoje kwatery w Małopolsce 1102 gospodarstwa rolne. W 2006 r. – 2 350, a w roku 2007 – 1590, tj. spadek o 32% względem roku poprzedniego, ale wzrost wobec 2005 r. o 44%. Spadek wykorzystywania ofert agroturystycznych w 2007 r. względem roku poprzedniego nie znajduje racjonalnego wyjaśnienia. Uważa się, że istnieje wiele przyczyn tego stanu rzeczy m.in. wzrost konkurencyjności innych ofert turystycznych, zwłaszcza zagranicznych w warunkach relatywnego spadku cen ofert wakacyjnych zagranicą, a także wzrost wymagań w zakresie warunków pobytowych na kwaterach w obiektach rolnych.

Świadczyć o tym może fakt, że w powiatach tatrzańskim i gorlickim nastąpił pewien wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych w latach 2006-2007, a więc w pierwszym z 301 do 365, a w drugim z 84 do 94. Spadek wystąpił odpowiednio w tych samych latach w powiatach: nowotarskim z 1129 do 387, nowosądeckim z 250 do 176 [http://www.intur.com.pl].

Z informacji GUS wynika, że w Polsce dynamicznie wzrasta liczba gospodarstw ekologicznych. Liczba gospodarstw z uzyskanym certyfikatem wzrosła z 882 w 2002 r. do 6618 w 2007 r. (czyli blisko 7-krotnie), a powierzchnia UR zwiększyła się z 20 861,5 do 137 890,8 ha, tj. wzrost o 661%. W fazie przestawiania się gospodarstw na ekorozwój w 2007 r. było 5252 gospodarstw z areałem 149 637,8 ha [Rocznik 2008b].

W woj. małopolskim gospodarstw z certyfikatem zarejestrowano 1094 (1. miejsce w kraju) z areałem 9543,3 ha w 2007 r. W fazie przestawiania się w tym samym roku było 533 gospodarstw z obszarem 4937,9 ha [Rocznik 2008a]. Z powstawaniem gospodarstw ekologicznych niewątpliwie należy łączyć perspektywny rozwój ekoturystyki. Najwyższe wartości kryteriów ekologicznych w 2006 r. uzyskały gminy wiejskie w powiatach: krakowskim i tatrzańskim (0,49), nowotarskim (0,47),

Tabela 1. Wskaźniki oceny zagospodarowania turystycznego powiatów w Podregionie Nowosądeckim Woj. Małopolskie w 2007 r.

Wyszczególnienie	Wskaźniki			
	funkcji turystycznej miejscowości (TBD)	gęstości bazy noclegowej (Q)	intensywności ruchu turystycznego (TSch)	rozwoju bazy noclegowej (B)
Woj. małopolskie	1,96	4,22	86,32	44,14
Podregion Nowosądecki (bez powiatu tatrzańskiego) w tym powiaty:	3,28	4,11	67,47	20,75
tatrzański	17,11	23,62	714,53	41,77
nowotarski	4,28	5,31	86,09	20,12
nowosądecki	5,83	7,52	130,28	22,36
gorlicki	1,55	1,71	38,90	25,10
limanowski	1,47	1,89	22,63	15,42

Uwagi: Podregion Nowosądecki bez miasta Nowy Sącz. Nowy podział podregionów obowiązuje z dniem 1 I 2008 r.

T_{BP} – według Baretje'e i Dekerta wskazuje na stosunek liczby turystycznych miejsc noclegowych do liczby ludności miejscowej. Wyraźnie z tabeli wynika, że TBD jest najwyższy w powiecie tatrzańskim, a najniższy i wielokrotnie niższy w powiecie limanowskim.

Q – przedstawia stosunek liczby miejsc noclegowych do jego powierzchni wyrażonej w km². Najwyższa gęstość bazy noclegowej wykazuje powiat tatrzański, a najniższa powiat gorlicki.

T_{Sch} – według Schneidera wyraża stosunek liczby gości na danym terenie do liczby ludności miejscowej w procentach i charakteryzuje atrakcyjność terenu turystycznego; poza powiatem tatrzańskim najwyższą wielkość wykazuje w powiecie nowosądeckim i nowotarskim, a najniższą w limanowskim.

B – to wskaźnik, który wyraża stosunek liczby gości nocujących do liczby miejsc noclegowych na danym terenie; w powiecie tatrzańskim jest zbliżony do średniej w Małopolsce. Drugie miejsce zajmuje powiat gorlicki.

Zródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS od 1 I 2008.

suskim (0,45), limanowskim (0,43), nowosądeckim i wadowickim (0,42), gorlickim (0,39). W powiatach wyżej wymienionych znajduje się najwięcej obszarów przyrodniczo cennych (chronionych).

Turystyka w ogóle w tym wiejska w Podregionie Nowosądeckim odgrywa w Małopolsce największą rolę. Na podstawie danych statystycznych obliczono syntetyczne wskaźniki pozwalające ocenić stan bazy, ruch turystyczny oraz rozwój turystyki na badanym terenie, które podano w tabeli 1 [Kruczek 2005].

W organizacji i zwiększaniu ruchu turystycznego na obszarach wiejskich ważną rolę odgrywa przygotowanie strategii marketingowej oraz stosowanie odpowiednich instrumentów w realizacji przyjętych celów i zadań, oraz opracowanie systemu jak najlepszej obsługi turystów [Sikora 1999].

Zakończenie

Woj. małopolskie, na tle uwarunkowań ekonomicznych i posiadanego potencjału społeczno-gospodarczego ma znaczne, nie w pełni jeszcze wykorzystywane możliwości rozwoju turystyki wiejskiej, zwłaszcza agro- i ekoturystyki.

Dalszy rozwój tych form turystyki stwarza duże szanse aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich, co ma wpływ na poprawę sytuacji materialnej ludności oraz ograniczanie bezrobocia agrarnego. Wielofunkcyjny rozwój wsi i rolnictwa w warunkach silnego rozdrobnienia gospodarstw rolnych w Małopolsce przez upowszechnianie wśród rolników agroturystyki jest zarazem szansą rozwoju lokalnego i regionalnego. Taką możliwość daje również powstawanie coraz większej liczby gospodarstw ekologicznych i świadczenie przez nie usług ekoturystycznych.

Z wskaźników oceny zagospodarowania turystycznego regionu, dotyczącego w znacznym stopniu terenów wiejskich wynika, że najpełniej możliwości rozwojowe wykorzystuje się w powiatach: tatrzańskim, nowosądeckim i nowotarskim, a w znacznie mniejszym stopniu w powiatach: gorlickim i limanowskim.

Literatura

- Jędrzejczyk I.** (red.) 2002: Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej polskich obszarów górskich. AWF Katowice, s.179.
- Kierunki Rozwoju Turystyki dla Woj. Małopolskiego na lata 2008-2013. 2007: Zarząd Woj. Małopolskiego, Kraków, s. 6.
- Kruczek Z.** 2005. Polska Geografia atrakcji turystycznych. Proksenia, Kraków.s. 279.
- Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013. 2007. Zarząd Woj. Małopolskiego, Kraków, s.75.
- Mika M.** 2008: Turystyka wiejska. [W:] Turystyka. Praca zbiorowa pod red. Kurek W. PWN, Warszawa, s. 330.
- Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2008a: GUS, Warszawa, s. 85, s. 228, s.230, s. 233.
- Rocznik Statystyczny Woj. Małopolskiego 2008b: Urząd Statystyczny w Krakowie, s. 86.
- Sawicki B.** 2007: Agroturystyka w aktywizacji obszarów wiejskich. AR Lublin, s. 47.
- Siekierski J.** 2003: Ważniejsze tendencje rozwojowe turystyki wiejskiej na przełomie wieków. [W:] Turystyka w Polsce w warunkach integracji europejskiej i globalizacji rynku światowego. AWF Katowice, s. 198.
- Sikora J.** 1999: Organizacja ruchu turystycznego na wsi. WSiP, Warszawa, s. 19.
- Strategia rozwoju woj. małopolskiego na lata 2007-2013. 2007: Kraków, Urząd Marszałkowski, s. 21.
- Tokarz A.** 2008: Turystyka wiejska. [W:] Gospodarka turystyczna. Praca zbiorowa pod red. Panasiuka A. PWN, Warszawa, s. 225.
- Zaręba D.** 2008: Ekoturystyka. PWN, s. 31.
- [www.inter.com.pl/bazy/kwatery/agroturystyka]
[www.intur.com.pl]

Summary

The article presents the importance of rural tourism, agri- and ecotourism for the activation of rural areas of the Malopolska province. In view of the region economic conditionings considerable potential of development was pointed out in this respect, particularly in the mountain and sub-mountain areas of the Gorlice and Limanowa counties.

Potential of rural tourism development is best used in the Tatra county and also in Nowy Sącz and Nowy Targ counties.

Adres do korespondencji:

prof. dr hab. Jan Siekierski
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Katedra Ekonomii
Al. Mickiewicza 21
31-120 Kraków
tel./fax (0 12) 662 43 52
e-mail: jsiekier@ar.krakow.pl